

Russian state at the background. Victory over the Swedes near Poltava in 1709 enabled King Peter to intervene in the Ukrainian affairs through his resident at Hetman court. His official powers included surveillance after activities of the Ukrainian ruler and control of the foreign policy of I. Skoropadsky. Part of the Cossacks who moved to the territory of the Ottoman Empire tried to review the political system in Ukraine after Ivan Mazepa's death. The Hetman's closest supporters, especially the younger generation of Cossack officers, were inclined to accept new ideas of European politicians, declared by ideologists of early bourgeois revolutions. The main text of "Pylyp Orlyk's Constitution" proclaimed the principles of building a sovereign Ukrainian state under the nominal patronage of the Swedish king. However, the project was not implemented. Meanwhile, strengthening position of the Russian tsar led to the crystallization of imperial regime, which Hetman state was unable to resist.

Keywords: Hetmanate, state foundations, Hetman, Russia, absolutism.

Матеріал надійшов 18.03.2017

УДК 947.7:[271.4:81-2]"1768"

Смірнов О. В.

МОВА ПІДПИСІВ УНІЙНИХ СВЯЩЕНИКІВ НАДДНІПРЯНЩИНИ В ГРОДСЬКИХ КНИГАХ 1768 Р.

Гайдамацьке повстання 1768 р. (Коліївщина) великою мірою було спрямоване проти унійного духовенства. Ті зі священиків, які вціліли, внесли до гродських книг у Житомирі т. зв. «Skargi i zażalenia xięży unitów...» з розповіддю про насильства та кривди гайдамаків. Під «Скаргами...» священики залишили свої підписи трьома мовами: польською, українською та латиною. Саме вибір мови та її характеристики і є предметом цієї статті. На підставі аналізу підписів автор доходить висновків, що у 1768 р. українська мова використовувалася унійними священиками на письмі, хоча й поступалася польській. Латиною послуговувалися переважно унійні еліти.

Ключові слова: Правобережжя, Наддніпрянщина, Коліївщина, уніати, греко-католики, священики, парохі, українська мова.

22 грудня 1768 р. до київської гродської книги було внесено т. зв. «Skargi i zażalenia xięży unitów...» на гайдамаків [3]. «Скарги...» були офіційно оформлені в Житомирі, фактичній столиці Київського воєводства, вже після придушення Коліївщини. Зі «Скарг...» дізнаємося про вбивства та тортури, що їх заподіяли гайдамаки та селяни на Брацлавщині, Київщині та Житомирщині унійним священикам, котрі мусили рятувати життя або втечею, або ціною

переходу на православ'я. Священики залишили наприкінці «Скарг...» власноручні підписи трьома мовами: українською, польською та латиною. Власне ці підписи і є предметом цієї статті, в якій запропоновано аналіз того, чи і наскільки мова підпису була пов'язана зі статусом та освітою підписантів.

Використання «руської» мови в офіційних документах на теренах Речі Посполитої цікавило багатьох дослідників, серед останніх публікацій

варто згадати статтю Віталія Михайловського «Три мови, одне воєводство: письменність подільської шляхти у середині XVI сторіччя» [2], в якій дослідник проаналізував власноручні розписки шляхти Подільського воєводства в поборовому реєстрі 1563 р. руською, польською та латиною. На увагу заслуговує ще одна робота – Дениса Лісейчикава «„Азь, Іерей...“: “руская” мова метричних книг уніяцких цэркваў Вялікага Княства Літоўскага ў XVII–XVIII стагоддзях» [1], де автор розглядає білоруську ситуацію, досить відмінну від реалій Наддніпрянщини, проте йдеться про ту саму спільноту, унійних священників, та охоплено той самий час, що й у нашій статті. Білоруський дослідник дійшов висновків, що на півдні Білорусі метричні книги аж до поділів Речі Посполитої велися переважно руською мовою, що він пояснює близькістю Києва та його культурним впливом; на інших білоруських теренах «руська» мова в першій третині XVIII ст. була витіснена польською та мала рудиментарний характер: нею оформляли лише титульні сторінки метричних книг та деякі формулярні записи у самих книгах, а якщо записи і провадилися «руською», то переважно «транслітом», тобто латинською абеткою. Як показано на прикладах, «трансліт» був перехідним етапом між «руською» та польською мовами. Автор статті зазначає: «„Руская” мова ўніяцких метричних книг XVIII ст. мае ўсе асноўныя прыкметы, уласцівыя той беларускай мове, літаратурныя помнікі на якой пачалі стварацца і фіксавацца ў першай трэці XIX ст.» [1, с. 145].

Матеріал, використаний у нашій статті, відрізняється від матеріалу Лісейчикава, адже в нього мова йде про метричні книги, які священники вели мовою, зручною себе, натомість ми аналізуємо підписи під офіційним документом, зроблені тією мовою, якою священники презентували свою особу публічно.

Для зручності підписантів поділено на три групи за мовою підпису (див. таблиці в додатках). Усього під «Скаргою...» підписалися 299 (100 %) священників, з них польською – 260 (87 %), українською – 24 (8 %) та латинською – 15 (5 %). Більшість представляла себе як «ксьондз», дехто – «отець», «іерей» або «пресвітер», усі ці поняття використано як у польських, так і в українських підписах. Імена священників також трапляються в різних варіантах: українському, польському, церковнослов'янському та латинському (пор.: Hryhory і Grzegorz, Jan і Joan, Danyło і Daniel, Michaił і Michał, Petro і Piotr, Wasyły і Bazyli, Symeon, Semion, Symon і Szymon, Курыл і Cyrylli, Hauryil і Gabryel, Dymytry і Demetriusz). Утім,

українська чи польська версія імені далеко не завжди збігалася з мовою, якою священник позначав свою парафію: Hauryil Mołczanowski, Oteć Petro Lenkiewicz, Oteć Wasyły Szarajewski вказали її по-польському, тоді як Xiądz Demetriusz Grysiewicz назвав себе: «Paroch św. woskresenija niemierowski».

Щодо українських підписів, то їх виконано латинкою, з дотриманням польської орфографії, українські слова передано тут фонетично. Саме таке написання і дає можливість кваліфікувати ці підписи як українськомовні – над ними не тяжіє традиція церковнослов'янської чи книжної української мови. Серед підписантів один коад'ютор, один комендар, три вікарії, решта парохі. Привертає увагу, що серед 24 українських підписів майже половина (10) належить ієреям Гранівського деканату (зрештою, представників цього деканату досить багато і серед польськомовних підписантів – кожен п'ятий). Тільки один підписант залишив коментар про події Коліївщини українською – ієрей Микола (Nykołaj) Бобовський, який подав, що був «od hajdamak okrutne bytu i do Perejasławia honeny, zrabowany» (табл. 1, № 19).

Дві третини осіб, які підписалися латинською мовою, належали до унійних еліт. Серед них є декани, прокуратор Київської метрополії, апостольські нотаріуси, доктори філософії та ліценціати теології. Мабуть, освітою підписантів можна пояснити й те, що латинськомовні записи про поневіряння під час Коліївщини найбільш розлогі (пор. табл. 2, № 5, 6, 10).

Польськомовних підписів найбільше, залишили їх парохі і вікарії, комендарі, декани та коад'ютори. Як уже зазначалося, у польськомовних підписах було використано як польські, так і українські варіанти імен; те саме стосується церковних посад. Латинські терміни в підписах спольщено різною мірою. Трапляються паралельні форми *wikariusz* та *wikary*, а в одному підписі можна натрапити на слова *dziekan* і *dekanat*: «dziekan raszkowski, paroch borowski, dekanatu komargrodzkiego m. p.» (табл. 3, № 11). Часто трапляються латинські вставки, що взагалі характерно для польської мови XVIII ст., наприклад, «paroch cerkwi titulo Epiphaniarum wielednicki» (табл. 3, № 21).

Підсумовуючи, можна констатувати, що у 1768 р. українська мова використовувалася унійними священниками на письмі, хоча й поступалася польській. Латиною вільно послуговувалися лише деякі з них, переважно особи вищого ієрархічного статусу – декани та апостольські нотарії, які мали вищу теологічну освіту.

ДОДАТКИ

Таблиця 1. Підписи українською мовою

№	Ім'я і прізвище	Парафія і коментар
1	Wasyły Kościcz	paroch horocki dekanatu radomyślisko m. p.
2	Хіа́дз Петро Крзы́жановскі	paroch pohrebyski cerkwy światoho archystratyha Mychajła, dekanatu pohrebyskaha r. w.
3	Хіа́дз Стефан Jackiewicz	wikary skalski protoprezwyteryi żywotowskoj r. w.
4	І́јереј Петро Czerlenycki	paroch koczerzynecki dekanatu umańsko m. p.
5	Хіа́дз Mychajł Radulecki	paroch polanecki dekanatu umańsko r. w.
6	І́јереј Wasyły Szadurski	paroch sawustianowski dekanatu gronowsko r. w.
7	І́јереј Danyło Sturgowicz	paroch ohyjowski dekanatu granowsko r. w.
8	І́јереј Mychajł Lubiński	paroch abrahamowski dekanatu granowsko r. w.
9	І́јереј Jewstafy Lewicki	wikary podwysocki dekanatu granowsko
10	І́јереј Teodor Chojnicki	prezwyter chojłowski dekanatu granowsko
11	І́јереј Думьтры Крзы́жановскі	paroch latyczywskij dekanatu granowsko
12	І́јереј Roman Drewzewycz	paroch mytkowski dekanatu granowsko
13	І́јереј Naum Sądecki	wikary kyblickij dekanatu granowsko
14	І́јереј Стефан Prokopowicz	paroch kiwaczowskij dekanatu granowsko m. p.
15	І́јереј Joan Wołowski	paroch krasnopolski dekanatu granowsko m. p.
16	Курьл Petruszewski	paroch torczycki dekanatu tetyjowsko
17	Хіа́дз Alexander Lewicki	paroch olszanycki świato-preobrażenskij dekanatu bohustawsko
18	Oteć Matfiej Rożkowski	koadjutor łohanykij
19	І́јереј Nykołaj Bobowski	komendar chmilański protoprezwyteryi moszeńsko r. w. od hajdamak okrutne byty i do Perejasławia honeny, zrabowany
20	Oteć Hryhory Seray	paroch matiuszański dekanatu białocerkiewskaha m. p.
21	Nykołaj Naumowycz	paroch kozarowycki dekanatu dymirskaha m. p.
23	Otec Курьл Zacharyjewicz	paroch makarowicki dekanatu fastowieckaha m. p.
24	Хіа́дз Demetriusz Grysiewicz	paroch św. woskresenija niemierowski

Таблиця 2. Підписи латинською мовою

№	Ім'я і прізвище	Парафія і коментар
1	Pater Josephus Skulski	decani Berdyczowiensis caesarum archidiaecesis metropolitani Kijoviensis procurator, parochus Leszczynensis, praesentem manifestationem contra supraexpressas personas et earum motores subscribo m. p.
2	Michael Stopczański	protonotarius apostolicus, curator Piatyhorensia praesentem manifestationem in et contra personas suprascriptas formidine mortis pulsus, ex loco propriae residentiae subscribo m. p.
3	Reverendissimus Antonius Ustowski	decanus Niemieroviensis, curator Niemieroviensis, Sztylowsensis ad aedes sancti Michaelis Archangeli m. p.
4	Joannes Stopczański	decanus Pohrebiscensis, parochus Sokulscensis, decanati Pawłoscensis m. p.
5	Basilius Lubiński	sacrae Congregationis de propaganda fide alunus AA. LL. & philosophiae doctoratu, sanctae theologiae licentiatu, in alma academia Vilenensi decoratus, decanus Czehrynensis, parochus Korsunensis, ecclesiae sanctae Eliae per Ukrainam in palatinatu Kijowiensi, cum facultatibus misionarius apostolicus, exorta in Ukraina per latrones, vulgo hajdamacos, nobilium catholicorum et utriusque ritus presbyterorum clade, et crudelissima nece, amore conservandae miserrimae vitae, contuli me nudus relicta omni mea paupertate, Kijoviam, propinquam et pene primam extra limites nostros Polonos sitam civitatem, ibique commoratus spatio quinque septimanarum, nullo ad jurisdictionem heterodoxam facto passu, aperta tandem commoditate, remissaque paululum persecutione, contuli me iterum retro in Ukrainam, fortalitium Białocerkieviense, inde postremo ad congregatos in Christo adveni fratres, ipsisque salvus et penes vitam divina misericordia, et providentia conservatis osculum praebui pacis m. p.
6	Stefanus Witwicki	decanus Smilanscensis, parochus Wiązoviensis, ecclesiae protectionis B. V. M. existentis jam et dispersae per vulgum famae crudelis necis per hajdamacos, prope in oppido Żabotyń super personam generosi Stępkowski gubernatoris, aliorumque catholicorum, nec non octodecem Haebreorum attentatae percussus rumore, mox omnibus rebus meis derelictis, in Polissiam me contuli, ac per Dei gratiam vitam hucusque conservavi, hodie ad fratres in Christo congregatos adveni m. p.

Продовження табл. 2

№	Ім'я і прізвище	Парафія і коментар
7	Joannes Bielawski	alumnus collegii pontificii Leopoliensis, rector ecclesiae Kanioviensis tituli sancti Basilii Magni, capitaneatus et decanatus Kanioviensis redux feliciter Perejaslawia, Kijovia, aliisque locis, ubi salvando vitam, latitaveram, attamen ad jurisdictionem exoticam nullum recursum feceram m. p.
8	Joannes Rutowski	decanus Krasnensis, parochus Jablonoviensis decanati Bialocerkiewiensis m. p.
9	Alexander Wackiewicz	notarius apostolicus, decanus Żytomiriensis, curator ecclesiae Iwnicensis m. p.
10	Joannes Lubiński	ss. Dni N. saeq. Congregationis de propaganda fide alumnus, sanctae theologiae licentiatus, curator ecclesiae Jaropoviecensis in decanatu Pawołocensi sitae sub tempus infelicissimae ac inpracticatae non in substantiam, sed in vitam catholicorum per latrones Ukrainenses, vulgo hajdamaki dictos, publicam incursionem et actualiter sanguinis Christiani ubique locorum in oris Ukrainensibus effusionem, relatum mihi habens, eosdem latrones in oppidum Chodorków minus, quam medio milliari a residentia mea Jaropoviecensi dissitum, die decima Augusti anno praesenti millesimo septingentesimo sexagesimo octavo irruisse, contuli me in obscura arbustorum, ubi delitescens, accepi funestissimum nuntium de crudellissima morte religiosorum in Christo patrum, Rajmundi Woroniecki et Gedeonis Kozicki, utriusque ordinis praedicatorum, tum generosi Kaczyński circa ecclesiam PP. Dominicanorum Chodorkoviensium devoti, ab iisdem hajdamacis in area Civitanensi trucidatorum, quorum corpora in publica platea prostrata, aeri exposita, ego prosiliens de arbustis, eadem die ad ecclesiam transportare curavi. Sequenti vero die cum quatuor presbyteris ritus mei, ex abditis locis evocatis, convenienti tempore in ecclesia PP. Dominicanorum Chodorkoviensi ornavi sepulturam, idem, qui supra m. p.
11	Alexander Rubanowicz	parochus Czarnobiliensis ecclesiae titulo sancti Nicolai
12	Nicephorus Piotrowski	ecclesiae Kanioviensis titulo Transfig. Christi Domini parochus, decanatus Kanioviensis m. p.
13	Basilius de Didkowicze Marczenko Didkowski	in villa generosorum Didkowskich, fratrum meorum, in palatinatu Kijoviensi districtu Owrucensi sita, haereditaria, suae sortis haeres et possessor non ita pridem parochus Worobijowensis ac post liberam resignationem dicti beneficii modemus comendarius ecclesiae Lipovicensis decanatus Fastoviensis
14	Carpus Piotrowski	ecclesiae in oppido Międzyrzeczka titulo Nativitatis B. V. M. dec. Mosznensis, collationis illustrissimorum dominorum Rzewuskie vexilliferorum Regni parochus, excursione hajdamacorum et fomentati populi propulsus pro interim ad ecclesiam in villa Buzowa dicta per profugum ad exoticas oras v. Paulum Janowski, dictae ecclesiae curatum commendatus
15	Reverendus Constantinus Mokrzycki	parochus Kamienobrodensis decanati Smilancensis m. p.

Таблиця 3. Підписи польською мовою

№	Ім'я і прізвище	Парафія і коментар
1	Xiądz Teodor Bielawski	dziekan pawołocki, proboszcz żydowiecki m. p.
2	Xiądz Szymon Buchowski	paroch chodakowski dekanatu owruckiego m. p.
3	Zacharyasz Buchowski	pleban świętomikołajski brahiński dekanatu brahińskiego m. p.
4	Xiądz Alexy Beregiela	wikaryusz rososki dekanatu kalnickiego m. p.
5	Xiądz Maxym Bożkiewicz	paroch hłobuczewski dekanatu czudnowskiego m. p.
6	Xiądz Teodor Jackowski	paroch turczynowski m. p.
7	Xiądz Andrzej Bielawski	dziekan tetyjowski, paroch skewirski, ucieczką salwowany ręką boską, ale wielkie szkody poniosłem podpisuję się m. p.
8	Xiądz Bazyli Zabłocki	dziekan winnicki, paroch janowski m. p.
9	Xiądz Artemiusz Strutyński	dziekan czudnowski, paroch romanowski m. p.
10	Xiądz Stefan Komarnicki	dziekan umański, paroch skalski dekanatu żywotowskiego, choć wielkie krzywdy od hajdamaków poniosłem, jednak z łaski boskiej w życiu ocalony jestem
11	Xiądz Jakób Baworowski	dziekan raszkowski, paroch borowski dekanatu komargrodzkiego m. p.
12	Xiądz Jan Hanicki	paroch hostomelski, dziekan dymirski m. p.
13	Xiądz Bazyli Kremezowicz	paroch telczyniecki, dziekan żywotowski m. p.
14	Xiądz Bazyli Andrzejowski	dziekan bohusławski, paroch jackowski dekanatu kaniowskiego
15	Xiądz Stefan Koszarowski	paroch borodiański, dziekan brahiński m. p.
16	Xiądz Stefan Starożyński	dziekan brailowski, paroch siemakowski województwa braclawskiego
17	Xiądz Jan Wizerski	dziekan kaniowski, paroch rokitański dekanatu bohusławskiego
18	Xiądz Szymon Kołtunowski	dziekan bialocerkiewski i paroch Wniebowzięcia Najświętszej Panny Maryi m. p.

Продовження табл. 3

№	Ім'я і прізвище	Парафія і коментар
19	Хіа́дз Міха́л Гуранда	dziekan fastowski, paroch samhorodecki dekanatu pawołodckiego m. p.
20	Хіа́дз Ірыдыон Кондратовіч	dziekan baraszowski, paroch wielednicki dekanatu owruckiego
21	Хіа́дз Ян Модлішэвскі	dziekan owrucki, paroch cerkwi titulo Epiphaniarum wielednicki
22	Хіа́дз Ю́зэф Мэ́чыц	paroch jabłonowski w kluczu zabotyńskim w dekanacie czehryńskim, a terażniejszy komendarz wujeński w dekanacie berdyczowskim m. p.
23	Хіа́дз Базылі Бохурскі	paroch tatarynowski dekanatu żytomirskiego
24	Хіа́дз Стефан Бохурскі	koadjutor tatarynowski dekanatu żytomirskiego
25	Хіа́дз Андрэ́й Сініе́нскі	do cerkwi horodyskiej pod tytułem Protekcji Matki Boskiej zostającej, ordynowany prezbyter dekanatu smilańskiego dla okrucieństwa w te kraje zbiegły hajdamackiego m. p.
26	Хіа́дз Андрэ́й Кулі́цкі	paroch humieniecki dekanatu radomyślского
27	Хіа́дз Деметры́usz Пашкóвскі	paroch deręgowski dekanatu smilańskiego m. p.
28	Хіа́дз Базылі́ Свя́ціцкі	komendarz telepiński dekanatu smilańskiego m. p.
29	Хіа́дз Дани́ел Сухоставскі	paroch wodołycki dekanatu fastowskiego
30	Хіа́дз Андрэ́й Біе́лавскі	komendarz jurowski dziekanii fastowskiej
31	Хіа́дз Ян Ко́сціц	paroch kamionobrodzki dekanatu radomyślского m. p.
32	Хіа́дз Ю́зэф Руде́нко	komendarz antonowski dekanatu bohusławskiego
33	Хіа́дз Ян Леонто́віч	paroch święto-trojecki czudnowski dekanatu czudnowskiego m. p.
34	Хіа́дз Рома́н Вігу́ра	paroch wiązowiecki dekanatu smilańskiego m. p.
35	Хіа́дз Дыоні́зы Соко́ловіч	paroch cerkwi świętej Trójcy berdyczowskiej
36	Хіа́дз Тома́ш Чэ́йкóвскі	paroch puzyrecki dekanatu żytomirskiego
37	Хіа́дз Анто́ні Ле́віцкі	komendarz szwajkowiecki dekanatu żytomirskiego m. p.
38	Хіа́дз Яко́б Ску́льскі	potyjowski dekanatu białocerkiewskiego pod tytułem Protekcji Najświętszej Panny Maryi
39	Хіа́дз Ю́зэф Сіра́евіч	paroch, koadjutor piwieński dekanatu białocerkiewskiego
40	Хіа́дз Міха́л Чома́нскі	paroch ułanowski dekanatu lubarskiego
41	Хіа́дз Піо́тр Тэ́рэшкэвіч	paroch didkowski dekanatu czudnowskiego
42	Хіа́дз Теодо́р Калі́ковскі	paroch wincentowski dekanatu bohusławskiego
43	Хіа́дз Трофі́м Пры́варскі	paroch stępkowski dekanatu żytomirskiego
44	Хіа́дз Ю́зэф Сзусы́цкі	bywszy komendarz cerkwi Zaśnienia Najświętszej Maryi Panny derenkowskiej, lecz dla uchronienia życia i zdrowia z dekanatu smilańskiego zbiegły, ad praesens wikaryusz jaropowiecki m. p.
45	Хіа́дз Ян Форсэ́віч	paroch wczorajszeński dekanatu pawołodckiego przed nabiegłymi do wsi hajdamakami rekwirującymi osoby mojej w sienie na futorze z życiem wychowany m. p.
46	Хіа́дз Базылі́ Лво́віч	paroch miejski rużyński cerkwi świętego Mikołaja dekanatu powołodckiego przez tułanie się z życiem i zdrowiem po wołyńskim kraju od rąk hajdamackich ochroniony
47	Хіа́дз Анто́ні Бугарзэ́вскі	paroch bałamutowski rużyński, w chrustach i cheptach przy życiu zachowany, dekanatu pawołodckiego
48	Корне́лі Спанóвскі	dziekan kalnicki od zajuszonego hajdamactwa na Żywotów miasto nabiegłego, w rezydencji mojej w ręce wzięty, okrutnie katowany i za niezwygo od parochianina mego za miasto wyniesiony zpośród hajdamaków m. p.
49	Хіа́дз Сте́фан Піла́вскі	paroch jakimowski żywotowski dekanatu żywotowskiego m. p.
50	Хіа́дз Ян За́лескі	paroch zarudziański dekanatu żywotowskiego m. p.
51	Хіа́дз Анто́ні Лво́віч	paroch nowomiejski żywotowski
52	Хіа́дз Ян Ясы́рскі	paroch osiczański dekanatu żywotowskiego m. p.
53	Хіа́дз Міха́л Сзумскі	paroch lukaszowski dekanatu żywotowskiego od nielitościwych hajdamaków tyrańsko mordowany, bity, pieczony i szczególną łaską boską od śmierci wrócony, a nareszcie poduszczany, abym jechał do Perejasławia, jednakże śmiertelną słabością od onej wymówiony podróży m. p.
54	Хіа́дз Елі́аш Чэ́кавскі	paroch sokołowski dekanatu żywotowskiego m. p.
55	Хіа́дз Теодо́р Федо́ровіч Дзі́я́гелóвскі	dekanatu żywotowskiego m. p.
56	Хіа́дз Ян Ні́сэвіч	paroch dobrzański dekanatu żywotowskiego lubo w rękę hajdamackim będący i pogrożkami odjęcia życia do Perejasławia naganiany przez tychże hajdamaków i od tychże rekomendacją na podróż perejasławską opatrzony, jednakże przy łasce Pana Boga, kryjąc się po różnych miejscach i przy życiu i przy postuszeństwie własnym pasterzom, z Kościołem św. katolickim zjednoczonym, zostałem zachowany m. p.

Продовження табл. 3

№	Ім'я і прізвище	Парафія і коментар
57	Хіа́дз Jan Chryzostom Strocki	pleban i dziekan granowski m. p.
58	Хіа́дз Eustachy Tarnawski	paroch cerkwi Zaśnienia Najświętszej Panny Maryi humańskiej od Żelazniaka hajdamaki groźbą przymuszony, nie jeździłem do Perejasławia po wyjeździe hajdamaków z Umania m. p.
59	Хіа́дз Grzegorz Wołkodziński	paroch wsi Pałanki dekanatu umańskiego m. p.
60	Хіа́дз Jan Drymkowicz	wikaryusz cerkwi koczerzyńskiej dekanatu umańskiego m. p.
61	Хіа́дз A. Strzyżewski	paroch dmitruski dekanatu umańskiego trzy razy na zabójstwo od hajdamaków szukany, przecież za łaską bożą ochroniony m. p.
62	Ксиа́дз Bazyli Lewicki	paroch koczabijowski dekanatu umańskiego m. p.
63	Хіа́дз Bazyli Torkoniacki	paroch wierzbowski dekanatu umańskiego m. p.
64	Хіа́дз Michał Sujanowski	komendarz geredzenowski dekanatu umańskiego
65	Хіа́дз Jan Latycki	wikaryusz wachniańskiej cerkwi dekanatu żywotowskiego m. p.
66	Хіа́дз Bazyli Gradowski	paroch horodecki dekanatu umańskiego m. p.
67	Хіа́дз Grzegorz Karwatowski	paroch suszkowski dekanatu umańskiego m. p.
68	Хіа́дз Atanazy Moczulski	paroch jurkowiecki dekanatu umańskiego m. p.
69	Хіа́дз Andrzej Grabowiecki	wikariusz tarnowski dekanatu umańskiego m. p.
70	Konstanty Hoholewicz	paroch podobiański dekanatu żywotowskiego m. p.
71	Хіа́дз Jan Markiewicz	paroch hołowiański dekanatu umańskiego m. p.
72	Хіа́дз Marek Hładyszewski	paroch ozdojeński dekanatu umańskiego m. p.
73	Хіа́дз Teodor Manastyrski	paroch krasnopolski dekanatu umańskiego m. p.
74	Хіа́дз Jakób Brzezowski	paroch horodnicki dekanatu umańskiego m. p.
75	Хіа́дз Teodor Siedlecki	paroch dawidowski dekanatu umańskiego m. p.
76	Хіа́дз Jakób Strachowiecki	wikaryusz cerkwi sawustianowskiej dekanatu granowskiego m. p.
77	Хіа́дз Jakób Sołohubowicz	paroch kistiański dekanatu granowskiego m. p.
78	Хіа́дз Teodor Owsianicki	paroch hunczański dekanatu granowskiego m. p.
79	Хіа́дз Michał Pielechowski	paroch granowski, Św. Mikołaja cerkwi dekanatu granowskiego
80	Хіа́дз Grzegorz Bielawski	paroch lewnicki dekanatu granowskiego m. p.
81	Хіа́дз Karp. Kirijenko	paroch manastyrski cerkwi pod tytułem św. Mikołaja zostającej, dekanatu granowskiego m. p.
82	Хіа́дз Grzegorz Rodzajowski	paroch cerkwi Przemienienia Pańskiego Manastyrzyskiej dekanatu granowskiego
83	Хіа́дз Teodor Kisielewicz	paroch tyszkowiecki dekanatu granowskiego m. p.
84	Хіа́дз Jan Stokowski	paroch chałajdowski dekanatu granowskiego m. p.
85	Хіа́дз Teodor Sawicki	paroch semiżycki dekanatu granowskiego m. p.
86	Хіа́дз Damian Szemberski	paroch kuszczynicki dekanatu granowskiego m. p.
87	Хіа́дз Alexy Dydziński	paroch adamowski dekanatu granowskiego m. p.
88	Хіа́дз Michał Wesołowski	paroch tarnawski dekanatu granowskiego m. p.
89	Хіа́дз Jan Lewicki	wikary granowski dekanatu granowskiego
90	Хіа́дз Jan Biliński	paroch cybulowski dekanatu granowskiego
91	Хіа́дз Jan Krzyżanowski	paroch płomiński dekanatu granowskiego m. p.
92	Хіа́дз Piotr Chądziński	paroch leskowski dekanatu granowskiego m. p.
91	Хіа́дз Roman Zauszkiewicz	paroch korytiański dekanatu granowskiego m. p.
92	Хіа́дз Atanazy Bożkowski	paroch pańskomojski dekanatu granowskiego
93	Хіа́дз Kondrat Majewski	paroch botwinowski dekanatu granowskiego m. p.
94	Хіа́дз Alexy Tyszewicz	paroch bossowski dekanatu granowskiego m. p.
95	Хіа́дз Grzegorz Akałowski	paroch ohrynowski dekanatu granowskiego
96	Хіа́дз Grzegorz Gedzowicz	paroch baczkurzyński dekanatu granowskiego
97	Хіа́дз Jan Lipczyński	paroch popudniański dekanatu granowskiego
98	Хіа́дз Nazary Iwanicki	paroch narajowski dekanatu granowskiego
99	Хіа́дз Piotr Cwinkowski	paroch terlicki dekanatu granowskiego
100	Хіа́дз Michał Romanowski	paroch dąbrowski dekanatu granowskiego m. p.
101	Хіа́дз Cyryli Andrzejewski	komendarz słobodycki dekanatu granowskiego
102	Хіа́дз Jan Juzyczyński	paroch gródecki dekanatu granowskiego m. p.
103	Хіа́дз Bazyli Murdenko	paroch kitajgrodzki dekanatu granowskiego
104	Хіа́дз Andrzej Tarnopolski	paroch michałowski dekanatu granowskiego
105	Хіа́дз Jakób Tarnopolski	wikary michałowski dekanatu granowskiego
106	Хіа́дз Antoni Dydziński	paroch mikołajowski dekanatu granowskiego
107	Хіа́дз Jan Stodecki	paroch rachnowiecki dekanatu granowskiego m. p.
108	Хіа́дз Semion Maryanowicz	paroch cerkwi Podwyższenia św. Krzyża czeczelowski dekanatu granowskiego

Продовження табл. 3

№	Ім'я і прізвище	Парафія і коментар
109	Хіа́дз Семіон Марыяно́віч Кузініч	paroch cerkwi Narodzenia Najśw. Panny Maryi czeczelowskiej dekanatu granowskiego m. p.
110	Хіа́дз Грзеґорґ Шафра́нскі	paroch korabylewski dekanatu granowskiego m. p.
111	Хіа́дз Теодор Зіелі́нскі	paroch stepanowski dekanatu granowskiego m. p.
112	Хіа́дз Ян Осе́екі	paroch markowski dekanatu granowskiego m. p.
113	Хіа́дз Яко́б Быхо́вскі	paroch cwilikowski dekanatu granowskiego m. p.
114	Хіа́дз Рома́н Ча́хрыевіч	paroch skarzynowski dekanatu granowskiego
115	Хіа́дз Ігна́цы Ча́хрыевіч	komendarz skarzynowski dekanatu granowskiego
116	Хіа́дз Гера́сім Яро́шэвскі	koadjutor krasnopolski dekanatu granowskiego
117	Хіа́дз Теодор Коростеле́віч	paroch rachnowski dekanatu granowskiego m. p.
118	І́җере́й Жо́ан Сіеро́ці́нскі	paroch iwanhorodzki dekanatu granowskiego
119	Хіа́дз Па́вел Ка́зініч	wikary cerkwi Św. Мико́лая granowskiej dekanatu granowskiego m. p.
120	Хіа́дз Ба́зылі По́дольскі	paroch meleszkowski dekanatu umańskiego m. p.
121	Хіа́дз Сте́фан Прусі́нскі	paroch ziatkowiecki dekanatu umańskiego m. p.
122	Хіа́дз Яко́б За́нчэвскі	wikary abrahamski dekanatu granowskiego m. p.
123	Хіа́дз Ба́зылі Ду́ма́нскі	paroch teplicki dekanatu umańskiego m. p.
124	Хіа́дз Я́н Обла́пскі	paroch zawadowski dekanatu umańskiego
125	Хіа́дз Я́н Са́віккі	paroch arapowski dekanatu pawołockiego m. p.
126	Хіа́дз Грзеґорґ Ле́онавіч	paroch babczyński dekanatu brahińskiego m. p.
127	Па́вел Ба́ліккі	lewkowiecki komendarz
128	Хіа́дз Сте́фан Бу́йніккі	paroch hałajecki dekanatu tetyjowskiego m. p.
129	Хіа́дз Андре́й Дро́здовскі	paroch parchomowski dekanatu tetyjowskiego m. p.
130	Хіа́дз Ма́рковскі	paroch pikowski dekanatu lubarskiego m. p.
131	Хіа́дз Сіме́он Бу́невіч	paroch janowski
132	Хіа́дз Яко́б Же́мчы́нскі	paroch potyski
133	Хіа́дз Я́н Біерна́ккі	paroch hubarowski dekanatu brahińskiego m. p.
134	Хіа́дз Я́н Тыхо́ніевіч	paroch studnicki dekanatu tetyjowskiego m. p.
135	Хіа́дз Міко́лай Бу́трыккі	paroch horoszkowski dekanatu radomyślського
136	Хіа́дз Яко́б Кра́сношэ́чо́ккі	wikary ру́зы́нскі r. w.
137	Хіа́дз Теодор Жу́ревіч	paroch piatyhorski światouspeński dekanatu tetyjowskiego
138	Хіа́дз Анто́ні Фе́доравіч Сло́бодзкі	paroch sawarski cerkwi święto-pokrowskiej dekanatu bohusławskiego
139	Хіа́дз Ба́зылі Ду́ховскі	wikary łobaczewski dekanatu tetyjowskiego swym i wielebnego Bazylego Seredowicza, paroch łobaczewskiego imieniem podpisuję się
140	Хіа́дз Цы́рылі Сте́пановскі	paroch zrajecki dekanatu tetyjowskiego
141	Хіа́дз Ба́зылі Сіеро́ці́нскі	paroch pohrebiski świętouspeński dekanatu pohrebiskiego
142	Хіа́дз Я́н Іла́чэвскі	paroch уни́нскі z dekanatu dymirskiego
143	Хіа́дз Грзеґорґ Зіні́евіч	paroch borczański w kluczu zabotyńskim dekanatu śmılańskiego ztamtąd strachem śmierci przygnany, niniejszy komendarz piasecki dekanatu żytomirskiego
144	Хіа́дз Я́н Ру́дыкевіч	paroch pustowarowski dekanatu tetyjowskiego
145	Хіа́дз Піо́тр Ва́готавіч	paroch mlyniski dekanatu żytomirskiego
146	Хіа́дз Ба́зылі Бо́хданавіч	komendarz cerkwi berdyczowskiej pod tytułem św. Michała zostającej, pod niespokojność tegoletnią spalonej m. p.
147	Хіа́дз Ба́зылі Я́снэво́дзкі	komendarz cerkwi kudackiej dekanatu białocerkiewskiego m. p.
148	Хіа́дз Ба́зылі Сіні́еву́ккі	paroch weresowski dekanatu żytomirskiego
149	Хіа́дз Міко́лай Ту́чэпскі	paroch wsi Besidki dekanatu bohusławskiego m. p.
150	Оте́ц Ва́сылі Ша́ра́евскі	paroch rozumnicki dekanatu bohusławskiego
151	Хіа́дз Сзі́мон Ло́міковскі	paroch dzwinkowski dekanatu tetyjowskiego m. p.
152	Хіа́дз Га́брыел Ма́льскі	paroch iwonowski dekanatu jampolskiego m. p.
153	Хіа́дз Я́н Ніемо́ловскі	paroch iwanowicki dekanatu radomyślського
154	Хіа́дз Же́рзі Фе́рені	komendarz halczyniecki
155	Оте́ц Кіры́л І́хнатавіч	wikary popowski dekanatu śmılańskiego
156	Хіа́дз Па́вел Піо́тровскі	paroch skibinogrobelski dekanatu bohusławskiego
157	Хіа́дз Я́н Ба́сарскі	paroch tetrowski dekanatu bohusławskiego
158	Хіа́дз Дана́їл Жа́рмо́лі́нскі	paroch teleszowski dekanatu bohusławskiego
159	Хіа́дз А́ляксандер Ко́хутавскі	paroch jarowacki dekanatu śmılańskiego, teraźniejszy komendarz olszaniecki
160	Хіа́дз Ба́зылі Жо́лу́дз	paroch burkutowski dekanatu bohusławskiego

Продовження табл. 3

№	Ім'я і прізвище	Парафія і коментар
161	Xiądz Roman Tyszowski	paroch popruszański dekanatu bohusławskiego
162	Xiądz Stefan Basałowski	paroch kniaźki dekanatu fastowskiego
163	Xiądz Teodor Jaroszewicz	paroch jezierański dekanatu białocerkiewskiego
164	Xiądz Bazyli Bereźnicki	paroch janiszowski dekanatu białocerkiewskiego
165	Xiądz Łukasz Sławiński	paroch żurawliski dekanatu bohusławskiego
166	Xiądz Bazyli Bereźnicki	paroch rubczyński dekanatu tetyjowskiego
167	Xiądz Grzegorz Skleński	wikary cerkwi Zmartwychwstania Pańskiego fastowskiej dekanatu fastowskiego
168	Xiądz Bazyli Chałaim	cerkwi palaniczynieckiej dekanatu białocerkiewskiego komendarz m. p.
169	Macarius Andrzejowski	cerkwi mikołajowskiej w starostwie i dekanatu kaniowskiego rządzca i pasterz m. p.
170	Xiądz Jan Domnicki	paroch paszkowski dekanatu fastowskiego
171	Xiądz Szymon Sakiewicz	komendarz Tataryn dekanatu tetyjowskiego
172	Xiądz Jakób Suchodolski	paroch cerkwi Przemienienia Pańskiego żytomirskiej, w tym lecie dnia 30 maja wraz z miastem Żytomierzem i kościołami katedralnym i oo. Jezuitów podczas eksperyencyi między wojskiem rosyjskim a konfederatami ogniem splonionej dekanatu żytomirskiego
173	Xiądz Jan Skulski	paroch cerkwi szpolańskiej dekanatu śmilańskiego; wyznając mój występok, że do Perejasławia jeździłem, tam na dyzunią przysięgałem, co dla ochrony życia mojego uczynić musiałem, ale jako za ten mój exces wielce żałuję, tak zrodzony i edukowany w wierze św. katolickiej z Kościołem Rzymskim zjednoczonej, żyć i umierać pragnę m. p.
174	Xiądz Leon Stetkiewicz	pleban chodorkowski dekanatu pawołockiego
175	Xiądz Jakób Rudenko	paroch ostrowski dekanatu białocerkiewskiego
176	Xiądz Roman Płotnicki	paroch makijowski dekanatu kaniowskiego
177	Xiądz Mikołaj Jakubowski	paroch rybeżyński dekanatu lubarskiego
178	Xiądz Teodor Czabanowski	paroch ryszczowski dekanatu kaniowskiego
179	Xiądz Jakób Pogurecki	paroch matusowski dekanatu śmilańskiego, terażniejszy komendarz śnityński dekanatu fastowskiego
180	Xiądz Tarazy Bohurski	pleban trojanowski tytułu św. Michała dekanatu żytomirskiego
181	Xiądz Demetryusz Mackiewicz	pleban starosielski dekanatu radomyślskiego
182	Xiądz Mateusz Stetkiewicz	komendarz stryżawiecki dekanatu tetyjowskiego
183	Xiądz Michał Samborski	paroch andrzejowski dekanatu dymirowskiego
184	Oteć Petro Lenkiewicz	paroch kopaczowski dekanatu białocerkiewskiego
185	Xiądz Gabriel Sławiński	paroch moszeński cerkwi Przemienienia Pańskiego
186	Xiądz Gabriel Sienkiewicz	paroch horbułowski dekanatu radomyślskiego
187	Xiądz Piotr Kołtunowski	paroch barachtiański dekanatu białocerkiewskiego
188	Xiądz Jan Żardecki	komendarz horodyski, cerkwi Przemienienia Pańskiego dekanatu śmilańskiego m. p.
189	Xiądz Maxym Barciński	paroch czernichowski dekanatu radomyślskiego m. p.
190	Oteć Joan Dubyna	paroch skołubowski, dekanatu radomyślskiego
191	Hauryił Mołczanowski	paroch zorokowski dekanatu radomyślskiego
192	Xiądz Michał Sienkiewicz	paroch stawski dekanatu radomyślskiego
193	Xiądz Eliasz Łagadowski	paroch tryliski dekanatu białocerkiewskiego
194	Xiądz Stefan Soszyński	paroch wasyliski dekanatu tetyjowskiego m. p.
195	Xiądz Michał Krzywicki	paroch czuperski dekanatu białocerkiewskiego m. p.
196	X. Mateusz Koncewicz	komendarz skarowski dekanatu białocerkiewskiego
197	X. Jakób Unicki	paroch krzywiński dekanatu pawołockiego
198	X. Jakób Borotowicz	paroch lipecki dekanatu pawołockiego
199	Xiądz Paweł Wyszyński	paroch kiryłowski dekanatu śmilańskiego, komendarz lisowiecki dekanatu bohusławskiego m. p.
200	Xiądz Jan Krzywicki	paroch rastowiecki dekanatu żywotowskiego
201	Xiądz Jan Guranda	paroch macharzyniecki, wołoski dekanatu pohrebiskiego m. p.
202	Xiądz Daniel Krzywicki	paroch karpilowski dekanatu czarnobyłskiego
203	Xiądz Łukasz Chomański	wikary babuszański dekanatu czudnowskiego m. p.
204	Xiądz Piotr Piadecki	wikary radomyślski
205	Xiądz Jakób Wołkowiński	paroch antonowski dekanatu tetyjowskiego
206	Xiądz Grzegorz Wysoczański	paroch nowosielecki dekanatu korsuńskiego
207	Bazyli Święcicki	paroch trokowicki dekanatu żytomirskiego
208	Xiądz Teodor Czerwiński	paroch sawrański dekanatu czezelckiego
209	Xiądz Antoni Szczurewicz	paroch wolicki dekanatu pawołockiego

Продовження табл. 3

№	Ім'я і прізвище	Парафія і коментар
210	Хіа́дз Sytheon Baranowicz	komendarz hlibowski dekanatu dymirskiego
211	Хіа́дз Grzegorz Matuszewicz	paroch czechowski dekanatu żytomirskiego
212	Хіа́дз Jan Podarowski	paroch rastowiecki dekanatu żywotowskiego
213	Хіа́дз Filip Pankiewicz	paroch motelowski dekanatu bohusławskiego m. p.
214	Хіа́дз Konstanty Horkowski	paroch wełniański dekanatu bohusławskiego m. p.
215	Хіа́дз Bazyli Gawiaда	paroch sinicki dekanatu bohusławskiego
216	Хіа́дз Stefan Surmijewicz	paroch perożański dekanatu czechelkiego
217	Хіа́дз Jerzy Mackiewicz	paroch wasylowski dekanatu pawołockiego m. p.
218	Хіа́дз Korneliusz Jakubowicz	paroch tetyjowski dekanatu tetyjowskiego
219	Хіа́дз Teodor Wagotowicz	paroch matwyjski dekanatu tetyjowskiego
220	Хіа́дз Andrzej Panasiewicz	paroch wysocki dekanatu tetyjowskiego m. p.
221	Хіа́дз Gabryel Мęczýц	paroch krajewski dekanatu baraszowskiego
222	Хіа́дз Michał Guranda	paroch snieżcki dekanatu bohusławskiego m. p.
223	Хіа́дз Cyrylli Strutjński	paroch krasnoliski dekanatu białocerkiewskiego m. p.
224	Хіа́дз Dyonizy Kapustyński	paroch wsi Łuki dekanatu żytomirskiego m. p.
225	Otec Joan Hreczyna	komendarz kornyłowski dekanatu korsuńskiego
226	Хіа́дз Mikołaj Prokopowicz	paroch niechworowski dekanatu żytomirskiego
227	Хіа́дз Kyrył Doroszkiewicz	paroch hlynecki dekanatu berdyczowskiego
228	Хіа́дз Jan Kordasiewicz	paroch bohaczowski dekanatu korsuńskiego
229	Хіа́дз Teodor Strzelecki	paroch żydowohrebelski dekanatu bohusławskiego
230	Хіа́дз Grzegorz Illaszewicz	paroch jarosławski dekanatu pawołockiego
231	Хіа́дз Stefan Rubanowicz	paroch iwankowski dekanatu dymirskiego
232	Хіа́дз Michał Szulkiewicz	paroch naliwajkowski dekanatu fastowieckiego
233	Хіа́дз Andrzej Suski	paroch sitnikowski dekanatu fastowieckiego m. p.
234	Хіа́дз Michał Dzurakowski	paroch Św. Mikołaja sieniański dekanatu bohusławskiego
235	Ijerej Prokopy Jewnicki	paroch prusianecki dekanatu bohusławskiego
236	Хіа́дз Jan Bujakiewicz	komendarz nastaski dekanatu białocerkiewskiego
237	Хіа́дз Paweł Wyszyński	paroch kahorlicki dekanatu kaniowskiego
238	Хіа́дз Józef Butrycki	komendarz meleniowski dekanatu radomyślskiego
239	Хіа́дз Łukasz	komendarz isajkowski dekanatu bohusławskiego
240	Хіа́дз Gabryel Jałłowy	komendarz cerkwi pod tytułem Protekcji Najświętszej Panny Maryi bohusławski dekanatu bohusławskiego m. p.
241	Хіа́дз Teodor Krzyczkowski	wikary radomyślski
242	Хіа́дз Hordy Cypryanowicz	paroch moszkowiecki dekanatu żytomirskiego m. p.
243	Хіа́дз Bazyli Domatewicz	paroch cerkwi Zmartwychwstania Pańskiego czudnowskiej dekanatu czudnowskiego m. p.
244	Хіа́дз Jan Szymonowicz	paroch cerkwi śś. apostołów Piotra i Pawła czudnowski dekanatu czudnowskiego
245	Хіа́дз Piotr Janicki	komendarz kamiński dekanatu czudnowskiego
246	Хіа́дз Bazyli Turczewicz	paroch cerkwi tahananckiej dekanatu moszeńskiego m. p.
247	Хіа́дз Grzegorz Klebanowski	paroch cerkwi motyżyńskiej dekanatu fastowieckiego
248	Хіа́дз Stefan Okołowicz	cerkwi pod tytułem śś. apostołów Piotra i Pawła wikaryusz kopytowski dekanatu fastowieckiego m. p.
249	Хіа́дз Grzegorz Fursewicz	dyakon cerkwi św. Mikołaja we wsi Wosoczyszy będącej
250	Хіа́дз Teodor Bereźnicki	wikary cerkwi świętoillińskiej korsuńskiej dekanatu korsuńskiego
251	Хіа́дз Daniel Maczegowski	koadjutor zabilocki dekanatu radomyślskiego
252	Symon Maczegowski	komendarz worobiański
253	Хіа́дз Grzegorz Leńczycki	wikary wiązowiecki dekanatu śmiliańskiego m. p.
254	Хіа́дз Alexy Cieszanowski	paroch poczójkowski dekanatu pawołockiego
255	Хіа́дз Jan Bruskiwski	paroch strokowski dekanatu pawołockiego
256	Хіа́дз Jakób Cieszanowski	wikary cerkwi poczujkowskiej dekanatu pawołockiego
257	Хіа́дз Marcin Jezierski	paroch daćkowski dekanatu korsuńskiego, od hajdamaków na belku pod karczmą zawieszony, od Niczypora Zaporozca tamże mieszkającego oderznięty, potem powtore postronkiem za szyję zaczepiony i do obwieszenia do gruszki prowadzony, od tegoż Niczypora wyproszony, niemilosiermie bity, katowany, z chudoby zdarty i ogołocony, do Perejasławia iść po błogosławieństwo nakazywany, co po chorobie ośmioniedzielnej uczynić musiałem dla salwowania życia, ręką własną, podpisuję się.
258	Хіа́дз Paweł Kozłowski	paroch sachnowski dekanatu korsuńskiego
259	Хіа́дз Łukasz Szpakowski	paroch lisiański cerkwi Św. Mikołaja dekanatu korsuńskiego
260	Jan Roch Kościuszko	dziekan radomyślski, proboszcz czopowicki manu propria

Список літератури

1. Лісейчикаў Д. «Азь, Іерей...»: «руская» мова метрычных кніг уніяцкіх цэркваў Вялікага Княства Літоўскага XVII–XVIII стагоддзях / Д. Лісейчикаў // Київська Академія. – Київ : Дух і Літера, 2016. – Вип. 13. – С. 109–172.
2. Михайловський В. Три мови, одне воєводство: письменність подільської шляхти у середині XVI століття / В. Михайловський // Київська Академія. – Київ : Дух і Літера, 2016. – Вип. 13. – С. 62–87.
3. Skargi i zażalenia xięży unitów obrządku greckiego archidiecezyi kijowskiej wniesione do aktów grodzkich województwa kijowskiego // Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej polskiej. – Lwów : Zakład narodowy im. Ossolińskich, 1868. – T. 1. – S. 163–179.

O. Smirnov

LANGUAGE OF SIGNATURES OF UNIATE PRIESTS FROM THE DNIEPER UKRAINE IN MUNICIPAL RECORDS OF 1768

The Haydamak uprising of 1768 known as Koliyivshchyna was aimed to a great extent at the Uniate priests. Those who survived made formal “Accusations and complains of the Uniate priests...” telling about slaughter and tortures committed by the Haydamaks. Priests signed “Accusations...” in Polish, Ukrainian, and Latin. This article discusses the language choice and social characteristics of its users. The usage of the Ruthenian (Ukrainian or Belorussian) language by the Uniate priests of the Polish-Lithuanian Commonwealth has been the focus of research before; historians were analyzing parish registers as their main sources. Such registers were filled out in a language most comfortable to priests, whereas in our case, the choice of a language was rather a matter of presentation of priests to others. For convenience, signatures were classified into three language groups. Among 299 (100 %) signatures, 260 (87 %) were in Polish, 24 (8 %) in Ukrainian, and 15 (5 %) in Latin. Ukrainian and Polish names for a priest (otec’ or ierey vs xiądz), as well as Polish and Ukrainian versions of personal names (Hryhory vs Grzegorz, Danylo vs Daniel, Petro vs Piotr, Wasyl vs Bazyli, Dymytry vs Demetriusz) seem to have been used interchangeably, as they do not necessarily correspond to the language of the signature. Ukrainian signatures were written in the Latin script phonetically; they were free from the burden of the Old-Church Slavonic tradition. “Accusations...” give evidence of the Ukrainian language used by some Uniate priests in 1768, although Polish was more preferred, while Latin was the language of choice for the Uniate elite.

Keywords: Right-Bank Ukraine, Koliyivshchyna, Uniates, Greek-Catholics, priests, Ukrainian language.

Матеріал надійшов 27.03.2017